

Van Roessel & Van Vlijmen

TOEVALSDIEREN

De Harmonie, Amsterdam

Voorwoord

Ik weet nog heel goed wanneer ik mijn eerste Toevalsdier ontdekte. Het was begin jaren vijftig, op een industrieterrein in Meppel-Noord, een plek waar ik op dat moment werkelijk niets te zoeken had. Het was aan het einde van een prachtig heldere dag. Mijn veter zat weer eens los, waarop ik prompt bukte. En plots zag ik hem! De parket (bladzijde 42). Hij was gewoonweg schitterend! Ik was als aan de grond genageld. Wat een beest!

Voor veel mensen is het zien van een Toevalsdier een onvergetelijke ervaring, en dat ze willen weten om welk dier het hier gaat, is een automatische reflex. *Holy shit!* Anderen verlangen ernaar om meer te doen met hun waarnemingen; ze willen een bijdrage leveren aan de ontdekking van de soorten. Voor beide groepen is er nu een betrouwbaar naslagwerk dat zorgt voor snelle herkenning, een waardevol en onmisbaar hulpmiddel.

Dit handboek is sterk visueel georiënteerd, met als doel in een oogwenk de juiste informatie te kunnen vinden. *Woooooow!* Mooie, maar vooral typerende foto's zorgen voor een toegankelijk geheel en bieden voor elk wat wils. De geoefende Toevalsdierenwaarnemer enerzijds vindt er alle belangrijke kenmerken

voor de determinatie van de onbekendere soorten, en de geïnteresseerde amateur anderzijds heeft aan de afbeelding vaak al genoeg voor herkenning van de meeste algemeen bekende soorten. *Kijk! KIJK! KIJJJIJK DAN!!!*

Pas op! Na het lezen van dit boek is uw wereld niet meer dezelfde. Deze lijkt nu twintig keer groter en vanaf heden let u de rest van uw levensweg op elk detail, hoe kleiner hoe beter, in uw omgeving. Hierdoor komt u gegarandeerd vaker te laat op afspraken, maar wacht: u leeft intenser, oplettender en krachtiger dan ooit. En nu hup het veld in. *Kom dan! KOM DAN!*

Drs. Kreek Slonk (bioloog in ruste)
Drs. Slonk was zes jaar biologieleraar op het Dongemond College te Made.

NB De volgorde waarin de verschillende soorten worden behandeld is puur toeval.

Inhoud

Voorwoord	3	Volkswijksleguaan	58	Phoenexwijkvogel	112
Bonsailifant	6	Dwergpoes	60	Australische reuzenmol	114
Cafeïnebaars	8	Klippenhaas	62	Sauerlandse baviaan	116
Olmenuil	10	Eiklifant	64	Hangin baskat	118
Tarrèlegel	12	Rietneushoorn	66	IJslifant	120
Neuschimp	14	Kuifsteenleguaan	68	Foudvis	122
Huisloopkever	16	Wimperwalvis	70	Edelree	124
Stokrat	18	Zoetwaterzeeschildpad	72	Dankwoord	127
Speciefuut	20	Mintkoet	74		
IJzelvos	22	Kaolo	76		
Nubische bergscheit	24	Doeipauwoog	78		
Loopsvogel	26	Zetmeelmuis	80		
Grauwe fennek	28	Echte aardgaviaal	82		
Pensionado-eend	30	Wilde terriër	84		
Soplynx	32	Obesitaszeehond	86		
Rietzwaan	34	Bergchinchilla	88		
Ondernul ibis	36	Boswalrus	90		
OV-konijn	38	Afghaanse noiriruhond	92		
Opoekrab	40	Varkenshaas	94		
Parket	42	Knieldingo	96		
Diamantorka	44	Wézé-eend	98		
Zeenijlpaardje	46	Mongoolse toekan	100		
Veluwerstruis	48	Zeeppaardje	102		
Stekelluiaard	50	Karma kameeleon	104		
Peuling	52	Snaaktlak	106		
Touwwachtvogelspin	54	Schoorsteenvos	108		
Alpengorgeldier	56	Tweehond	110		

Bonsailifant *(Elephas minimus ligno)*

De bonsailifant is de kleinste olifantensoort ter wereld. Deze van oorsprong Aziatische olifant wordt vrijwel altijd in gevangenschap gehouden, maar voor de bonsailifant betekent dit niet iets negatiefs. Hij verlangt er namelijk naar dag en nacht verzorgd te worden. In gevangenschap is het een uiterst vriendelijk en gelukkig beestje, maar in de vrije natuur overleeft de bonsailifant maar kort. Filosoof Walter Kleinboom heeft naar aanleiding van het dier zijn bestseller *Jij ziet een ketting, ik zie vrijheid* geschreven.

Herkenning

Klein gedrongen lijf met korte, stompe slag tandjes. De bonsailifant heeft de langste staart van alle olifanten. Hij heeft een bijzonder dunne huid en is daardoor, in tegenstelling tot zijn soortgenoten, slecht bestand tegen insectenbeten. Bij het weren van deze kwelgeesten zet hij zijn staart in door er onophoudelijk mee op zijn rug te slaan.

Geluid

Lang aanhoudend *pppppppppreeeej pppppppppreeeej*, waarbij tijdens de *pppppppp* de ogen van de bonsailifant ietwat uit de oogkassen worden gedrukt. De olifant is erg verlegen en maakt dit geluid daarom alleen in het donker en wanneer hij zich alleen waant.

Bonusweetje

Door zijn stompe slag tandjes is de bonsailifant weinig interessant voor stropers, met als gevolg dat er maar zelden op ze wordt gejaagd. Hij is dan ook de minst bedreigde dwergolifantensoort.

Bonsailifant (*Elephas minimus ligno*)

Cafeïnebaars *(Perca kaldi)*

De cafeïnebaars is een uitheemse zoetwatervissoort die zich voor het eerst in Nederland nestelde in de zestiende eeuw. De soort is in de tiende eeuw ontdekt door een herder genaamd Kaldi in de Ethiopische provincie Kaffa. De baars is zo succesvol dat hij zich binnen tweehonderd jaar over de gehele wereld had gevestigd. Zijn naam dankt hij aan zijn explosieve manier van jagen, het is de snelste zoetwatervis op aarde, zelfs sneller dan de snoek, die eigenlijk veel meer is gebouwd voor grote snelheden.

Herkenning

Het uiterlijk van deze racekikker staat in schril contrast met zijn lifestyle. Lichtbruine kleur, lijkt half doorzichtig. Niet zichtbaar atletisch gebouwd. Weinig tot geen expressie in het gelaat.

Voortplanting

Het mannetje van de cafeïnebaars paait zijn partner op een bijzondere manier. Waar bij de meeste (paaiende) vissen het mannetje zijn zaad over de eieren heen spuit, wrijft deze vis zijn zaad met zijn onderlichaam schokkend en trillend *in* de eieren. Dit ziet er nerveus en ietwat onappetijtelijk uit.

Bonusweetje

Komt niet voor in Limburg.

Cafeinebaars (*Perca kaldi*)

Olmenuil *(Asio ictus)*

De olmenuil is een asymmetrische uilensoort die voorkomt in gans Scandinavië. Kenmerkend voor de uil is zijn scheve kop en lijf, waarbij alles naar rechts lijkt te zijn verzakt. Hierdoor kan de uil enkel rechtsom rondjes vliegen. Olmenuilen zijn heel territoriaal, maar hebben door hun vliegwijze slechts zeer kleine territoria. Er kunnen daardoor soms wel twintig uilen zitten op één vierkante kilometer.

Menu

Olmenuilen grijpen alles wat beweegt en pakken wat ze pakken kunnen. Ze jagen alleen in de lucht. Voornamelijk kleine vogelsoorten, grote insecten en zo nu en dan een vleermuis.

Voortplanting

Olmenuilen laten zich in de maand april massaal op de grond vallen en struinen dan, lukraak, kruipend, de bosbodem af op zoek naar een partner. Wanneer ze per toeval op een soortgenoot van het andere geslacht stuiten, winden de uilen er geen doekjes om en beginnen ter plekke te paren.

Geluid

Oehoelhoetoetoe.

Bonusweetje

Olmenuilen worden in de volksmond ook wel *mordloiraleula* genoemd, dat vrij vertaald 'bosvogel met kneiter van beroerte' betekent.

Olmenuil (*Asio ictus*)

Tarrèlegel (*Erinaceus cauda est*)

Tarrèlegels komen in de hele Europese Unie voor en worden, zonder staart, ongeveer twintig centimeter groot. De tarrèlegel sleept zijn hele leven poep met zich mee onder aan zijn staart. Deze heeft weerhaken waar de uitwerpselen aan blijven hangen. Als een stalactiet wordt de staart almaar langer. Aan de lengte daarvan is de leeftijd van de egel af te meten. De egel kan wel tien jaar oud worden en heeft dan een staart van ongeveer tweeënhalve meter.

Herkenning

De tarrèlegel heeft stekels die eindigen in een klein mintgroen kelkje waar de egel vocht in vasthoudt. Mannetjes en vrouwtjes zijn terstond te onderscheiden aan hun snuitjes; mannetjes hebben een krachtige lange snuit die uitloopt in een sierlijk sliertje, vrouwtjes hebben daar een soort leeggelopen ballon.

Voortplanting

Tarrèlegels blijven hun hele leven bij elkaar, hun staarten verplechten zich op den duur waardoor scheiding ook niet meer mogelijk is. De egels paren met zichtbare tegenzin eens in de twee jaar en krijgen dan gemiddeld 2,3 jongen. Tarrèlegels zijn aseksueel, maar voelen wel de natuurlijke plicht om de soort in stand te houden.

Geluid

Geen.

Tarrèlegel (*Erinaceus cauda est*)